

Koščični škratec na Ljubljanskem barju

Besedilo in foto: Nina Erbida

Koščični škratec (*Coenagrion ornatum*) je vrsta enakokrilega kačjega pastirja, ki so manjši in bolj gracilni od raznokrilih. Je habitatni specialist, saj zaseda le počasi tekoče osončene vode z bogatim obrežnim in vodnim rastlinjem. V Evropi se pojavlja na vzhodu in jugu celine. Vrsta je relativno slabo poznana, medtem ko je njegov najbližji sorodnik brzični škratec (*C. mercuriale*) ena izmed najbolj raziskanih evropskih vrst kačjih pastirjev. Zasluge za to lahko pripišemo predvsem njegovi razširjenosti v zahodni in centralni Evropi, kjer je raziskovanje kačjih pastirjev mnogo bolj aktivno kot na preostalem delu celine. Vrsti sicer zasedata podobne habitate, obe pa sta tako v Evropi kot v Sloveniji ogroženi in tudi zavarovani. Brzični škratec se sicer v Sloveniji ne pojavlja.

Koščičnega škratca najdemo v dobršnem delu Slovenije, a je povsod, kjer se pojavlja, redek. Danes so habitati vrste večinoma antropogenega nastanka, kot so melioracijski kanali. Zato tudi na podlagi nekaj preteklih raziskav sklepamo, da so največje populacije v Sloveniji na Ljubljanskem barju in v Vipavski dolini, kjer so mreže kanalov najobsežnejše. Ne vemo pa, kako številčne so te populacije, niti ni znano, kako velike populacije se pojavljajo drugod po Evropi. Le na nekaj vodah v Sloveniji je bilo do sedaj zabeleženih po nekaj deset osebkov, večinoma pa je bilo najdenih le po nekaj osebkov. Z mojim magistrskim delom *Populacijska dinamika koščičnega škratca (Coenagrion ornatum) na izbrani lokaciji na Ljubljanskem barju* smo z metodo ulova in ponovnega ulova (angl. *mark-release-recapture* ali metoda MRR) želeli ugotoviti velikost populacije koščičnega škratca na Ljubljanskem barju. Prvotno smo želeli študijo izvajati na celotnem Ljubljanskem barju, vendar je postalo na prvih terenih očitno, da en sam posameznik ne more loviti in označevati osebkov na tako velikem območju. Ljubljansko barje je sicer kulturno in naravovarstveno pomembno območje in kot tako tudi zaščiteno kot krajinski park in kot območje Natura 2000, za katerega je koščični škratec kvalifikacijska vrsta.

Za delo smo si izbrali 470 m dolg kanal jugozahodno od Kozlarjeve gošče in severno od kraja Matena. Na izbranem območju

Samica koščičnega škratca (*Coenagrion ornatum*), označena z identifikacijsko številko z vodoodpornim flomastrom.

smo vsak terenski dan od začetka maja do sredine julija 2013 ulovili vse osebkove koščičnega škratca. Na krilu smo jih označili z alkoholnim flomastrom z obstojno in edinstveno oznako. Kljub temu da populacija kanala ni izolirana, smo v raziskavi pričakovali večji ponovni ulov, saj so koščični škratci relativno slabi letalci. Posledica nizkega ponovnega ulova je precej natančno ocenjena velikost populacije, a smo vseeno dobili bolj točno oceno, kot je bila podana v preteklih terenskih raziskavah. Ocenjena velikost populacije koščičnega škratca za celotno Slovenijo se je do sedaj gibala med nekaj deset in nekaj sto tisoč osebki. V raziskavi smo skupaj ujeli 2.168

osebkov, od tega 1.690 samcev in 478 samic, skupni ponovni ulov pa je bil 14 %. Kot pričakovano, je bilo ujetih več samcev kot samic, prav tako je bil večji ponovni ulov samcev. Samice se namreč večino časaadržujejo stran od vode, kjer se prehranjujejo in producirajo jajca, poleg tega so bolj kriptičnih barv in tako težje opazne. Zato je bilo v raziskavo, ki je potekala zgolj ob vodi, zajetih manj samic od samcev. Samci po drugi strani preživijo večino časa ob vodi, kjer čakajo na samice, s katerimi se pariyo, tik preden odložijo jajca v vodo. Skupna ocena velikosti populacije na izbranem kanalu je 12.617 oziroma med 5.326 in 19.906 osebki. Ugotovili smo tudi, da se je 79 % osebkov od mesta prvotnega ujetja premaknilo za manj kot 100 m.

V Sloveniji populacijska študija na koščičnem škratcu do sedaj še ni bila opravljena, zato primerjava številčnosti populacij ni mogoča. A glede na rezultate in poročanja o ostalih najdbah vrste po Sloveniji lahko trdimo, da je populacija na Ljubljanskem barju ena izmed največjih pri nas. Menimo, da je načrtovano vzdrževanje kanalov zelo pomembno za ohranjanje koščičnega škratca kot tudi drugih ogroženih vrst kačjih pastirjev, prisotnih v tem habitatu. Potrebne so nadaljnje raziskave na celotnem področju, vendar priporočamo, da se aktivira večje število ljudi, ki bi lahko raziskalo večje območje. *

Raziskovano območje: kanal z dobro razvito vodno in obrežno vegetacijo. V ospredju je travnik, na katerem je bila ujeta večina osebkov, v ozadju koruzna njiva.